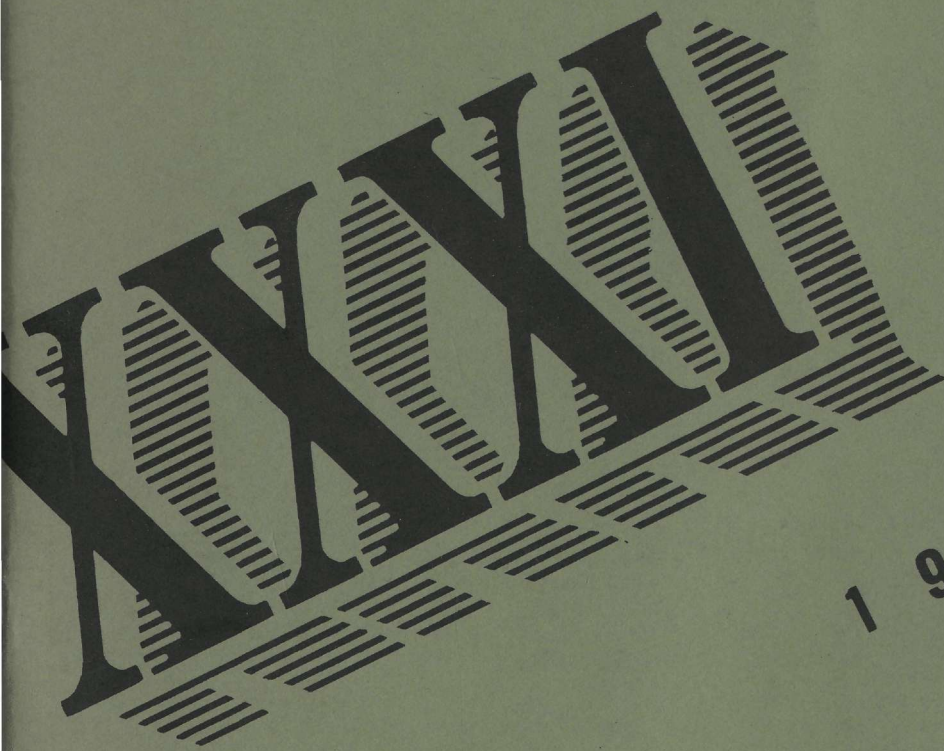

ajakiri

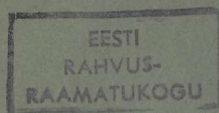

1 9 8 1

- 1 Meel, keel, kool
- 2 Veel välisvõitlusest / Lugeja veerg
- 3 Kuues aasta / Toimetaja veerg
- 4 Väetite võim / Felix Oinas
- 6 Eesti keelest Rootsis / Aarand Roos
- 8 Eesti keelest Kanadas / Vello Salo
- 10 Eesti keelest Austraalias / Tiiu Salasoo
- 14 Prelüüd I / Jaan Kaplinski (Ants Eert)
- 21 VallatuSEX / Lex K. La Sex
- 24 Ongi ehk keeruline? / Walter Rand
- 29 Teised lehed: Kümnes MÜA
- 33 TI PÄRTI MÄNGI / Mardi Valgemäe
- 36 Teateid: Soome-ugri sümposium

Kultuuripäevad 81

Loomingupäevad

Toimetus ja talitus:

A J A K I R I

2661 Kingston Rd.
SCARBOROUGH, Ont.
M1M 1M3 CANADA

Nr. 1 (31) toimetanud:

Vello Salo (tegevtoime-
taja, tel. (416) 265-2458)

Vello Soots
Henno Sillaste
Heino Jõe
Käbi Lokk
Lembitu Ristsoo

Erik Miller (kujundus)
Tõnu Mägi (talitus)

Aastatellimine
(6 numbrit):
U\$ 12.- (Kanadas C\$ 13.-)
Selles hinnas ka õhuposti-
kulu ülemeremaadesse.

Esindus Skandinaavias:

Enno Klaar
Grindsgatan 52/I
S - 116 57 STOCKHOLM
Tel. 08 - 42 45 59

(Aastatellimine: rkr. 50,
postgiro nr. 12 77 47 - 4
Stockholm.)

Esindus Austraalias:

Tiia Raudma
11/19 Waruda Street
KIRIBILLI NSW 2061
Tel. (02) 929 - 4726

(Aastatell.: A\$ 10.-)

„Mul on seda rämpsu juba maja täis,“ vabandas end üks väliseesti seltskonnategelane — ja jättis uue raamatu ostmata. Ta ei olnud mingi erand: et eesti raamatuid polevat enam kuskile panna, on üks harilikumaid ettekäändeid nende ostmisest keeldumiseks.

Aasta 1981 on kuulutatud väliseestlaste keele- ja kooliaastaks, kuid kumbki ei saa edeneda, kui ei parane meie *meel*. Kui need, kes tõid kodumaalt kaasa täieliku eesti keele oskuse ja eesti kultuuri tundmise, ei pea aus eesti keelt ja kirjandust, miks peaksid seda tegema nende lapsed, need kuulsad noored, kelle käes pidavat olema meie tulevik? Sõna „rämp“ (olgugi ehk naljatoonis öeldud) ei peegelda kindlasti mingit respekti oma kultuuri vastu. Siin on vaja *meelemuutust*.

Muidugi võib üks Ameerikas sündinud ja üles kasvanud noor valida oma vaimseks *isamaaks* Eesti, kust ta vanemad pärit on. Kuid ta *sünnimaa* ja *kodumaa* ei ole enam Eesti, vaid juba see maa, kus kiikus *tema* häll — Ameerika. Ja tema igapäevaseks keeleks on selle maa keel. Milleks pe peaks ta siis õppima eesti keelt? Selleks on vaja tugevaid motive. Kui vanemate *meelsus* imponeerib, teeb see ka *keele* ja kultuuri väärtuseks, mida tasub õppida. Muidu aga mitte — näidetest pole puudust.

Sama lugu on *kooliga*: on küllalt neid „eesti“ kodusid, kus igapäevaseks keeleks on kohalik keel. Aga lapsed saadetakse eesti kooli, et nad seal keelt õpiksid. Ei õpi, kindlasti mitte: ükski kool ei suuda paari nädalatuunniga heaks teha seda, mida kodus aastaid on tegemata jäetud.

Aja Kiri peab eesti keelest ja koolist lugu ning püüdnud neile tänavu rohkesti tähelepanu. Kuid artiklitest üksi ei aita: *me vajame senisest erinevat, uut aktsiooni*. Igavat isamaakõnet või koolitundi ei kuulaks kõige tulisemgi patrioot kuigi kaua. Kui tahame, et noored oma vanemate keelt ja kultuuri tundma õpiksid, tuleb seda pakkuda nii, et noortel on hea meel õppida. See on võimalik, kuid eeldab paljude pakkujate meelemuutust — et aastate kestel kasvanud tuimusest üle saada.

Aja Kirjas 4-5/80 leiab lugeja J.S. muuhulgas: See ettekujutus (välisvõitlusest) on pagulastele kui poliitilistele põgenikele nii enesestmõistetav olnud, et nad selle mõjul üle kolme aastakümne grupina koos on seisnud ja assimileerimisele üsna hästi vastu on pidanud. Kuna aga paguluses teise ja kolmanda generatsiooni juures huvi välisvõitluse vastu kahanevat, küsib J.S.: ...kas katsuda see (välisvõitlus) kuidagi üles soendada, või luua hoopis uus müüt?

Võiks küsida: kas tõesti on müüt välisvõitlusest see, mis meid aastakümneid koos on hoidnud? Eestist põgeneti hirmu ajel. Ulgumaile jõudnult püsiti koos, sest nii oli lihtsam, kergem ja kodusem, eriti vanemate ja keskealiste inimeste puhul, kellel sageli nii uue keele kui uue ametala õppimisega oli raskusi.

Kohanemise ja uue elu õppimise kõrval peeti „välisvõitlust“ osalt selleks, et meile osaks saanud tragöödiast teistele pajatada ja iseseisvuse taastamist taotleda, osalt aga lihtsalt selleks, et iseenda olemasolu nii enda kui teiste silmis õigustada. Muidugi tehti ära palju tõhusat tööd, Rein Taagepera sõnadega: taoti eesti trummi, nii hästi kui keegi oskas. Selle kõrval loodi arvukalt keskorganisatsioone, „katuseid“ ja keskkomiteesid; seati üles Vabariigi valitsusi; ajalehtedes kirjutati veriseid juhtkirju „Kremlis mõrtsukatest“; peeti paatoserikkaid aktusi; arutati tõsiseid probleeme, nagu näiteks: kas asuda Paasikivi liinile (ka pärast Paasikivi surma) või mitte.

Kõige selle aktsepteerimisega on noorematel vahel raskusi, sest nad on kasvanud uutes oludes, nende suhtumine nii Eestisse kui välismaailma on erinev vanemate omast. See ei tähenda vanemate hukkamõistmist nooremate poolt. Lihtsalt seda, et aeg on läinud edasi. Ja ka seda, et „eesti trummi“ taotakse edasi ehk pisut teist viisi.

Kui küsida, mida on praegustes oludes üldse võimalik teha, on vastus võrdlemisi ilmne: on võimalik Eestit tutvustada, Eestile sõpru võita, N.Liidu olemust selgitada. Sama kehtib muidugi terve Baltikumi ulatuses. Neid asju tehaksegi, nii nooremate kui vanemate poolt, õige laia-

Esimese viie aasta jooksul on *Aja Kiri* teatava „näo“ omandanud. See on rohkem „kasvanud“ kui kavandatud nägu, sest nii mõnigi toimetuse soov ei ole lihtsalt tegijate puudusel teostunud.

Hea on nentida, et lugejailt on tulnud tunnustust. On olnud ka kriitilisi märkusi, mille olulise osa oleme alati avaldanud Lugeja veerul. Märkimisväärseid muudatusettepanekuid pole tulnud – s.t. niisuguseid, mille taga seisaks rohkem kui üks kirjutaja.

Hea on meelde tuletada, et 1974. a suvel kuskil Kuopio lähedal (Soomes) peetud nõupidamine selgitas ilmse eduga välja soovitava ajakirja juhtmõtted: sõltumatu ja vaba vaidlusfoorum eestluse kui terviku tarvis oluliste küsimuste jaoks. Näib, et nüüd – ligi seitse aastat ja ligemale tuhat lehekülge hiljem – ei ole ei põhimõtteliselt ega ka teostuse poolest suuremat ümberorienteerumist vaja. Rohkem kui ühelt lugejalt oleme saanud parooli: samas suunas edasi!

Viies aasta oli raskeim mitme ebasoodsa välise teguri kokkusattumise tõttu. Vabast ajast-huvist tehtav töö ei saa neist vist küll kunagi vabaks. Neil asjaoludel on ka kuuenda aasta start hiline, kuid loodetavasti mitte vähem reibas. Väljavaated ilmumisrütmi normaliseerumiseks – üks number iga kahe kuu tagant jääb ikka meie ideaaliks – on küll minimaalsed: sel aastal tuleb peaaegu iga kuu üks number välja anda, et lubatud kuus tükki tellijaile saabuksid. Kuid väljavaated ajutiselt kuukirjaks muutumise asjus on roosilised.

Veelkord suur aitäh lugejaile, kes ei ole rasketel aegadel tulnud ei kurtmiste ega kaebustega, vaid on saatnud pigemini julgustust! Toimetus tahaks loota, et tellijad ka kuuendal aastal *Aja Kirjale* truuks jäävad – ning aitavad uusi tellijaid ja kaastöölisi leida. Käesoleva numbriga olemegi saanud uue kujunduse ideed jäävad alati teretulnuks!

daja – Erik Miller. Siitpeale hakkab ilmuma ka Viuu Variku joonistat sari Klaveripojast, kes tõenäoliselt pagulaspõlve satub.

Felix
Oinas

Oma jõulukirja sõpradele ja tuttavale lõpetas Ameerika Hääle Eesti osakonna juhataja Karl Laantee järgmise looga: „Veteranide pühal, 11. novembril, kuulsin teleeri kaudu meeldejäeva tõe amputeeritud Vietnami sõja veteranilt, kes, hoolimata kahe jala, ühe käe ja ühe silma puudumisest on edukas administraator, kõnemees, poliitik ja autor. Ta on oma hiljuti ilmunud teose motoks võtnud mõtte Ernst Hemingway romaanist *Jumalaga jätt relvadega*: „Elu murrab meid kõiki, kuid murrukohtadel oleme me tugevamad.”

See episood ühe inimese elus on ühelt poolt vapustav, ent teiselt poolt ka ülendav. Nagu Karl Laantee ütleb: „See peaks julgustama ja perspektiive andma kõigile neile, kellel on olnud raskusi, kannatusi, pettumusi elus, kuid kes on nendest tugevamatenä välja tulnud.”

Meil Eestis on rahvapärane ütlus, et „ses kohas, kus luumurd on kinni kasvanud, ei murdu see enam kunagi; see on nüüd kõige kõvem koht.” Seda ütlust saab tõlgendada laiemaltki: isik, kellel on ükskõik milline tõsine defekt, muutub – kui ta sellest üle saab – veelgi tugevamaks.

Kreeklane Demosthenes, kellel oli sünnipärane kõneviiga, käis mere ääres kõnekunsti harjutamas. Hoides kivi-killukesti suus, karjus ta lainetega võidu, ja selle tulemusena tõusis ta kreeka kõigi aegade suurimaks oraatoriks.

Milline tagajärg võib olla ühe silma kaotusel, näitab germaani jumala Odini lugu. Odin ohverdas ühe silma teadmiste allikas ja tõusis seetõttu kõike nägevaks, kõike teadvaks tarkuse ning sõja jumalaks. Odini vaste rooma mütoloogias, Horatius Kükloop, sooritas kangelasteo esimeses võitluses Rooma vabariigi eest. Heites oma ainsa silmaga kohutavaid pilke ründava vaenlase väele, lõi ta selle read segamini.

Eesti muinasjutus „Udumäe kuningas”, mille Kreutzwald on kompileerinud saksa romantilise kirjanduse põhjal, avastab ühesilmaga kuningas paoskleva tütarlapse ja

*Rahvusvahelise töövõimetute aasta puhul.

ähvardab visata teda kepiga: „Mul on küll üksainus silm, aga see on niisama osav kui käsi, nii et ma ial sihist kõrvale ei viska!" Ja kuulakem, mida ütleb Fr. Tuglas ameerika-jaapani kirjaniku Lafcadio Hearn koh- ta oma *Marginaalias*: „Vaene Hearn! Tal oli peaaegu sün- dimisest saadik üksainus silm ja seegi tihti haige. Kui palju raamatuid ta aga luges selle üheainsa silma- ga! Kuis ta oli süvenenud kirjatähesse, nii et kaasla- sed teda juba poisikesena kutsusid Vanaks Semikoolo- niks!"

Et vigased jalad võivad inimesele olla pigem eeliseks kui paheks, näitab kujukalt mitme ameerika sportlase saatus. Wilma Rudolphi suhtes, kes lapsena tegi läbi lastehalvatuse, kahtles arst, kas ta üldse kunagi saab käima. Ent lakkamatu, visa treening viis Wilma niikau- gele, et Olümpiamängudel 1960. a. võitis jooksudes kolm kuldmedalit.

Samalaadne on ameerika teise jooksukuulsuse Glenn Cun- ninghami lugu. Glenn sai tõsiseid vigastusi kütteõli plahvatusel oma nooruses. Ta põletas jalad ja kaotas varbad, ja temagi kõndimise suhtes oli arst pessimist- lik. Ent Glenni tahe oli tugevam kui arsti kartus — püsiva harjutamisega tõusis ta ameerika jooksjate esi- rinda. 1930-ndail aastail oli ta Ameerika kiireim ühe miili jooksja ja murdis korduvalt maailma- kui ka Ameerika rekordeid sel alal.

Kehalised defektid, olgu need vigased jalad või muud hädad, teevad inimese sageli igakülgseks tugevaks. Tamm- saare *Tões ja õiguses* tuleb vigase jalaga Sass alevist Vargamäe Eesperele koduväiks. Ent Sass lööb üle pal- jud, kel on terved jalad. See paneb naabri Oru Pearu mediteerima: „Mäe Sassil on kangust ja sellepärast ei tee vigane jalg ühtigi, teeb ta veel kangemaks. Tõsi jutt! Kui inimesel on midagi viga, siis see viga teeb ta palju kangemaks, seda olen mina oma elus tähele pan- nud." (V, 115). Pearu ihkab oma tütardelegi Sassi-sugust meest ja tuleb selle küsimuse juurde ikka ja jälle ta- gasi. Nii ütleb ta kord oma pojale Karlale: „Mäel on kõntjalg, kust sina niisukese võtad? Kust sa võtad niisukse, et tal oleks midagi, mis teeb vere kõvaks,

meele kangeks? Sassil on vigane jalg, mis on Oru [tu-levasel] koduväil?" (120)

Invaliidsuse probleemi psühholoogiline alus on ilmne: kehalise defektiga isikud pingutavad end maksimaalselt, et pääseda elus allajäämisest ja et oma õnnelikumaile kaasvendadele ja -õdedele järele jõuda. See viib neis kätkevad potentsiaalsed võimed nende maksimaalsele ära- kasutamisele. Tagajärjeks on saavutused, mis ületavad inimlikud piirid ja võivad tõusta otse kosmiliste mõõt- meteni. Seda väljendab tabavalt soome vanasõna: „Kova takto vie miehen läpi harmaan kiven.” (Tugev tahe viib mehe läbi halli kivi.)

Eesti keelest Rootsis *

Aarand
Roos

On huvitav jälgida inimeste reaktsiooni minu replii- gile, et keelemehena on mu erialaks eesti keel. Pal- judele ei mõju see sugugi dramaatilisemalt kui et oleksin nimetanud ükskõik mis keele, inglise, rootsi või ladina. Tunnevad vahest huvi selle vastu, et eesti keel esineb siin maal õppeainena ja tahavad tea- da, kas seda õpivad ka teised kui eestlased ise. Saa- nud jaatava vastuse, nendivad, et eks iga keel ole omamoodi huvitav ja tähelepanuvääriv. Sedalaadi reakt- sioone saab tavaliselt rootslastelt ja teistelt, kel- le emakeeleks see ei ole.

Eestlased seevastu jäävad harva neutraalseks. Ühed avaldavad heameelt noorte üle, keda huvitab meie esi- vanemate pärand ja ollakse ühtlasi liigutatud sellest, kui mõni noor peab eesti asja nii armsaks, et isegi seob oma elukutse sellega. Niisugune reaktsioon tuleb, mõistagi, peamiselt vanema põlve esindajatelt ja tei- siti vaevalt võikski olla. Ent positiivset üllatust avaldavad paljud nooredki eestlased. Imestavad, et niisuguseid võimalusi leidub ja kiidavad su valiku õigeks. Satuvad jutuajamisel teinekord lausa vaimus- tusse, pidades kogu lugu üpris põnevaks.

*Eesti Üliõpilaskonna Lundis ajakirjast *Silmapiir* (nr.7, aprill 1981). Artikli pealkiri seal: *Eesti keel peab vastu – mõtteid õpivõimalustest ja -vajadusest.*

Kolmandasse rühma kuuluvad need eestlased, kes üldise keeleteaduse huvilistena hakkavad üht-teist pärima, kuni selgub, et antud juhul on tegemist „ainult eesti keelega". Siis kehitatakse õlgu, ilmselt mõeldes, et sellel keelel, mida peab vanematega kodus rääkima ja mida vahel kuuleb mujalgi pagulaste kogunemistel, pole ju midagi ühist teadusega, sest teadus on rahvusvaheline ja kuulub maailmale. Ühel noortejuhtide kursusel avastas üks osavõtja rõõmsa üllatusega, et eesti keele foneetikat võidakse käsitleda samade põhimõtete järgi kui näiteks prantsuse keeles. Tõepoolest, teadus on teadus ja eesti keele jaoks pole tarvis teistlaadi mõõdupuud, nagu oleks tegemist mingi teisejärgulise uurimisobjektiga.

Oma kolleegide hulgas pole ma kunagi kohanud halvaks panu teatud keele või murde suhtes. Üks uurib inglise keele lauseehitust Shakespeare'i teostes, teine kõikuvusi türgi keele vokaalharmoonias ja kolmas väikelaste abstraktselt sõnavara — ükski neist laskumata tõusiklusse mingile keelele või ainele omistatud „staatuse" pärast.

Muidugi on alati võimalik hinnata eesti keelt nende mõõdupuudega, mida kasutame kõigi muude tegevuste jaoks. Võime küsida, mis kasu on Rootsis eluneval inimesel eesti keelest, mõeldes eriti majanduslikule küljele. Või kas tuleks pigem küsida, kas eesti keel on kahjulik? Vastaksin, et küllap on igal elunähtusel oma „head ja vead". Tõenäoliselt suudab eesti keel samaaegselt rahuldada neid, kes ajavad taga eksootikat või märterlust või universaalsust.

Selles seoses olekski asjakohane toonitada, et eesti keel kuulub väga eksklusiivsesse ülemaailmsesse seltsi. Maailma keelte arvu hinnatakse teatavasti umbes kolmele tuhandele. Ja maailma rahvaid on peaaegu niisama palju; mõnedel ei ole oma rahvuskeelt, vaid suhtlevad mõne suurrahva keeles. Rahvused on esindatud Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis tunduvalt vähema arvu iseseisvate riikide kaudu, milliseid on 150 ringis. Eestit nende hulgas ei ole, ehkki Eesti Vabariik kuulus omal ajal selle rahvusvahelise institutsiooni eelkäijasse, Rahvasteliitu. Seevastu kuulub eesti keel märksa eksklusiivsemasse liitu koos ainult 50-60 teise keelega. Need on need, mida ka-

Vello
Salo

Kui võrrelda Torontot Lundi ja Sydneyga selles mis puutub eesti keele õpetamisse ülikooli juures, seisab Ontario pealinn nende kahe vahel. Eesti keel pole Torontos saavutanud nn. credit course'i staatust nagu Lundis, ent ülikooliga seotud õhtukursusena on teda õpetatud kauem kui Sydneys, nimelt alates 1976.a. sügisest. Kursus läks käima AABS-i algatusel. Alles Austraalia (ja ka Rootsi) järel tuleb Kanada siiski selle poolest, et siinsetes keskkoolides ei tunnustata eesti keelt eksamiainena.

Minu viie aasta kogemused eesti keele õpetamisel siin ütlevad, et Toronto eesti päritoluga noortel on küllalt huvi oma vanemate keele vastu selleks, et „püsti pidada“ vastavat regulaarset õppetooli ülikooli juures. Võimalus niisuguse asutamiseks-annetamiseks rahvusgrupi (või koguni eraisiku) poolt on olemas (vrd. AK 15:3) ning hiljuti kasutasidki seda ukrainlased ja meie hõimud ungarlased. Kuid õppetooli rajamise tingimused on just ajal pärast seda silmnähtavalt halvenenud. Pikemas perspektiivis vaadates näib, et eesti rahvusgrupp Torontos on lasknud õige aja oma õppetooli asutamiseks mööda minna.

Praegu käimasolevad õhtukursused töötavad samadel tingimustel mis muudki Toronto Ülikooli *School of Continuing Studies* juures: kui on vähemalt 18 õpilast (viis aastat tagasi oli alammäär 6, siis 12...), võib kursus ülikooli poolest startida. Kuna on tegemist praktilise keelekursusega, tohib osavõtjaid olla ülimalt 21 (viis aastat tagasi: 18).

Kuigi vajaliku arvu kokkusaamine on mõnikord omajagu vaeva nõudnud, näib põhjuseks olevat pigemini informatsiooni aeglane levimine kui huvipuudus. Heaks ergutajaks on olnud Tartu Instituut, kes on viimastel aastatel võtnud oma kanda lõviosa nende osavõtjate õppemaksust, kel on majanduslikke raskusi.

Fotod
lk. 9:

Soome-ugri sümposiumi vastab küsimustele. Vasakult: Michael Branch, Roman Toi, Olli Alho, Felix Oinas, Margus Jukkum, Urpo Vento. – Eesti Kirjanduse Sõprade nimel annab Silva Peek eesti vöö Felix Oinasele. – Eesti keele kursus 1980/81 (Toronto „Tartu College'i“ ruumes) algas tõlkeharjutustega. (Vello Salo fotod)

Keelekursuse lugu ei ole vist mingi erand meie muude „isamaa asjade“ hulgas: elame peamiselt tööstusmaades, mille elurütm väsitab päris tugevasti. Sellest siis ka loidus ja olukord „tööd palju, tegijaid vähe“. Kuid üks asi *ei* võtaks vaeva: suhtumine. Kõik räägivad, et keeleoskus on üks väliseestluse tähtsamaid muresid. Kuid pahatihti ununeb avalikkuse poole pöördujail praktiliste järelduste tegemine: keelekursustest rääkimine.

Sellepärast sooviksin käesoleva keele- ja kooliaasta puhul meie avaliku elu tegelastele eriti südamele panna, et nad ei unustaks keelekursustest *rääkida*. Mitte üksi leerilastele ja täienduskooli lõpetajaile: *iga* eesti organisatsioon, kes järelkasvu soovib, peaks saatma oma noorliikmeid keelekursustele. Mõned teevad seda juba.

Jah, kordaksin: keelekursustest on vaja *rääkida*. Muidugi kõigist olemasolevaist; muidugi ka arvustada ja kurjustada, kus vaja – ainult mitte tuimas vaikuses asjast mööda minna!

Mida rohkem me eesti keelt räägime, mida rohkem me eesti keelest räägime, seda tugevamaks muutub meie väliseesti ühiskonna kandepind. Mul on tunne, et siin saaksime suhteliselt vähese vaevaga olulisi edusamme teha – vähemalt Toronto praeguses olukorras.

Eesti keelest Austraalias^{*}

*Tiiu
Salasoo*

Kunagi tegutses Austraalias kuus jõulist eesti täienduskooli. Iga aastaga on aga kahanenud nii õpilaste arv kui ka nende keeleoskus: praegu tegutseb ainult kaks täienduskooli ja üks lasteaed.

Teine probleem eksisteeris juba varem, sest täienduskooli lõpetamisel, mis toimus tavaliselt samaaegselt austraalia algkooli lõpetamisega, kadus paljudel noortel side eesti ühiskonnaga. Ainult ühes keskuses (Sydney) toimuvad täienduskeskkooli loengud olid liiga juhuslikud, et noori õieti siduda ja nende keeleos-

*Toimetuse poolt lühendatud kahest eri kirjutisest.

kust edasi arendada. Ilmselt oli vaja mingit erilist ergutust, et hoida noorte huvi oma keele arenemise juures.

Arvates, et võimalus eesti keelt ülikoolis õppida oleks selline ergutus, hakkasin 1972.a. vastavaid järelepärimisi tegema. Selgus, et õppetooli asutamiseks mõne ülikooli juurde oleks vaja hiigelsuuri summasid. Soomlastel ja ungarlastel ei paistnud ka erilist huvi olevat ühise soome-ugri aktsiooni jaoks. Suurimas eestlaste keskus, Sydneys, sain aga kasutada Sydney Ülikooli keeltelaboratooriumi prof. Oinase eesti keele kursuse alguse lindistamiseks ja loa samas korraldada eesti keele kursus selle ülikooli „Department of Adult Education'i" patronaazi all – lootes nii eesti keelt n.ö. tagaukse kaudu ülikooli õppeaineks saada. Kahjuks oli aga nõudmine keeltelaboratooriumis eesti keele lindi järele väike ja keelekursusele, mille isemajandamiseks oleks 20 õpilast vaja olnud, registreevus vaid 7 soovijat. Nii jäi asi seks korraks soiku.

1975.a. sain aga kontakti kohaliku läti keele õpetuse organiseerijaga ja tema kaudu tookord asutatava Vähemusrahvuste Nõukoguga (Ethnic Communities' Council), mille koosolekutel selgus, et viiendik austraalia rahvast koosneb uustulnukatest, kes on huvitatud oma keele säilitamisest ja lastele õpetamisest.

Selgituseks: kuigi üldine hariduspoliitika Austraalias formulaaritakse keskvalitsuse poolt, kuulub alg- ja keskhariduse reguleerimine osariikide võimupiirkonda. Nii peab keele staatuse küsimustes umbes 7000-päine eestlaskond (kogu Austraalias) töötama omaette osariikide gruppidena. Kuna suurim rahvusgrupp asub New South Wales'i osariigis, siis on peamine võitlus eesti keelele ametliku tunnustuse saamiseks toimunud Sydneys, lootes, et sealseid kogemusi ka teistes osariikides kasutada saab.

Taipasin, et meie väike rahvusgrupp saab riikliku tähelepanu ja abi ainult ühe suurema organisatsiooni kaudu, nagu on seda Vähemusrahvuste Nõukogu, mis esindab NSW osariigis 600 uustulnukate organisatsiooni ja

mille suurearvuline liikmeskond avaldab poliitilist survet. Kuna soovisin, et ka meie rahvusgrupi vajadusi arvestataks, asusin Austraalia Eesti Seltside Liidu esindajana tööle vastasutatud Vähemusrahvuste Nõukogu hariduse ja kultuuri allkomitees. Töötasime välja VN-i seisukohad hariduse suhtes, mille tähtsaimaks nõudeks oli: *kõikide vähemusrahvuste keelte õpetamine nii alg- kui keskkoolides (varudes väikestele keeltegruppidele vähemalt ühe tsentrumi igas keskuses ja püüdes leida selliste keelte õpetamiseks erilisi võimalusi).*

Sellele reageerisid kohe nii töölis- kui liberaalera-konnad, lubades arvestada ettepanekuid. Lõime sidemed kõikide tertsiaarsete õppeasutustega ja õpetajate seminaridega, millest mitmed on nüüd asutanud multikul-tuurilisust propageerivaid kursusi, lühikursusi üleme-re haridusega õpetajaile ja mõningate vähemusrahvuste keelte kursusi. Kahjuks aga haridusministeeriumi vas-tavad komiteed keeldusid uustulnukate keeli eksaminee-ritavateks õppeaineteks tunnistamast. Nõudsimme haridus-ministeeriumisse multikultuurse hariduse eridirekto-raadi loomist. Käisime haridusministri jutul, palu-des abi täienduskoolidele ja uustulnukate keelte õp-peaineks tunnustamisele. Selle tulemusena suurendas osariigi valitsus tunduvalt täienduskoolide toetust. Sydney Eesti Täienduskool sai 1976.a. \$ 142, 1977.a. \$ 550 ja 1978.a. \$ 570 toetust.

Vahepeal olid aga mitmed eesti keelt vähe või üldse mitte valdajad teinud järelpärimisi keeleõpetuse koh-ta. Osariigi Tehnilise ja Edaspidise Hariduse osakond nõustus kursust korraldama oma eriprogrammide raames. Vastukaja algajate eesti keele kursuse kuulutusele oli üllatav: 2. augustil 1977 tuli Sydney Eesti Majja 39 õpilast, kellest algajad alustasid õppetööd eesti keele eriteadlase ja siinse kooliõpetaja Winifred Oser'i, edasijõudnud NSW Ülikooli õppejõu dr. Inno Salasoo all. Õpilaste hulgas oli nii muumalastest sõpru ja elukaaslasi kui ka segaabielludest sündinud või puht eesti noori, kelle vanemad neile eesti keelt polnud õpetanud. Nii et keeleõpetus oli olemas, aga keele staatuse pärast tuli veel võidelda.

Vähemusrahvuste Nõukogu hariduse allkomitee uuris põhjalikult Victoria osariigi riiklikku koolisüsteemi kuuluvat laupäevast keeltekooli, kus õpetati gümnaasiumi õppekava tasemel 20 keelt, millest 17-s sai sooritada gümnaasiumi lõpueksamit, ja soovitas ühe keeleõpetuse võimalusena kasutada sama süsteemi ka NSW-s.

1978.a. alustaski neljas Sydney koolimajas tegevust laupäevane keeltekool (Saturday School of Community Languages), kuid selles õpetatava 18 keele hulgas polnud eesti keelt! Selgus, et kavva võeti ainult keeled, millel oli juba gümnaasiumi lõpuaine staatus, kas NSW-s või Victorias. Kuna eesti väike rahvusgrupp Victorias polnud olnud võimeline eesti keele õpetust laupäevakoolides läbi viima, polnud keelel ka lõpetamisõppeaine staatust ega võetud seda automaatselt Sydney laupäevase keeltekooli kavva. Keeltekooli juhataja lootis, et võibolla järgneval aastal (1979) saab koolis ka teisi keeli õpetada, niikaua kui selleks küllaldane nõudmine (15 õpilast klassis), tunnustatud kutselise õpetajad ja õppekavad olemas on.

Kuid tähtsaim ja raskeim oli eesti keele õpetuse järele nõudmise kindlakstegemine. Olles kirjutanud *Meie Kodus* mitu korda küsimuse selgitamiseks, kutsusin lõpuks märtsis 1978 loodetavate õpilaste ja nende vanemate koosoleku, kuhu ilmus vaid viis noort oma vanematega. Kuna need noored aga näisid siiralt tahtvat eesti keelt koolisüsteemis õppida, panin veel teise registreerimisteate lehte. Sellele ei reageerinud keegi. Ametlikule jalale seadmise asi jäi sinnapaika.

Järsku, septembris, enne osariigi valimisi helistas mulle haridusministri nõuandja: kas eestlased tahavad siis oma keelele lõpetamisaine staatust või mitte? Ma lihtsalt ei saanud öelda „ei“. Kokkusaamisel haridusministriga oli too väga vastutulelik ja „ei näinud mingit põhjust, miks eesti keelt ei võiks laupäevase keeltekooli kavasse võtta, kui kavad on sobivad.“ Ta suhtus ka mõistvalt soovi, et tunde peetaks Eesti Majas, kuna meie lapsed mitmest Sydney nurgast kohale tulevad.

*J a a n
Kaplinski*

P R E L Ü Ü D

I

*Surnute varjud tõusevad tolmust
ja lendavad tuules minema*

*ma usun üht maad ma usun üht taevast
ma usun kivide ülestõusmist
ja lainete surematust*

*usun terade sosinat mullas
usun metsajärvede vaikust*

*pilved laskuvad alla kui ma neid hiiian
uppunud mandrid tõusevad merest
ja vikerkaar murdub pooleks*

*Kirikud salgavad üksteist ära
enne kui kukk laulab kolmandat korda
kõrbed unustavad oma nime
ja värisedes kummarduvad mäed
selle ees kes lausub viimase sõna*

P R E L U D E

*SHADOWS OF THE DEAD rise from dust
and carry away in the wind*

*I believe in one country one sky
I believe in the resurrection of the stones
in the everliving waves
in the whisper of the seeds in soil
in the silence of a woodland lake*

*Clouds come down at my call
drowned continents rise from the sea
and the rainbow breaks*

*Churches repudiate each other
before the third cock's crow
deserts forget their names and mountains
shake in fear before Him
who has the ultimate word*

Uue optimismiga helistasin läbi kõigi võimalike õpilaste kodud. Nii registreerus 25 keskkooliõpilast, peale selle veel täiskasvanuid ja algkooliõpilasi, et näidata järelkasvu.

Laupäevakooli raames lubatigi 1979.a. alul eesti keele õpetamisega algust teha, ja nimelt pilootkursusena Sydney Eesti Majas. Töö toimus kooliaasta kestel igal laupäeval kella 9 - 11.30-ni. Õppimist alustas 12 õpilast kahes rühmas: neli neist gümnaasiumi esimese nelja õppeaasta ja kaheksa viimase kahe õppeaasta tasemel. Kaks õpilast valisid eesti keele üheks gümnaasiumi lõpueksami aineks 1980. aastaks. Trimestrite ja õppeaasta lõpul saavad õpilased hinded, mis saadetakse edasi nende koolidesse tunnistusele panemiseks.

1980.a. oli samal kursusel 18 õpilast kahes grupis. Riik tasus ainult ühe õpetaja palga, sest ametlikult oli klassi asutamiseks vaja 15 õpilast. Aasta jooksul loodi haridusministeeriumi juurde eesti keele õppekava- ja eksamineerimiskomiteed (mitte-eestlastest esimeestega). Viimane töötas välja gümnaasiumi lõpueksami, mille sooritas edukalt kaks õpilast, saades hindeks 82 ja 96 (100-st). Need hinded tõstsid tunduvalt lõpetanute 10 parima aine hinnete summat, mille alusel ülikooli vastu võetakse. Sydney Ülikool tunnistas eesti keele matrikulatsiooninaineks. Õppekava-komitee asus ametliku õppekava koostamisele, mis asendaks 1978.a. haridusministeeriumi poolt vastuvõetud, meie endi koostatud kava.

Kõik oli roosiline, kui algas 1981. õppeaasta. Järsku selgus, et kool kaotas seitse õpilast! Kaks küll fanfaaride saatel uhkete lõpetajatena, kuid viis sellistel põhjustel: „Ei taha enam!“ – „Tahab võistlustennist mängida!“ – „Tema on juba terve aasta arve ülal hoidnud, miks teised seda ka ei tee?“ – „Kuidas mina üksi omaealistest seal käin, kui teised ära jäid?“... Ühtegi noort ei tulnud juurde, küll aga kaks täiskasvanut.

Nutumaik tuli suhu. Eriti lugedes grupi Sydney noorte poolt hiljuti asutatud 75 % ingliskeelsest ajakirjast

Kiil-i, et see asutati peamiselt nendele, kel puuduliku keeleoskuse tõttu ei ole võimaldunud oma tagapõhja-
ga tutvuda, kuid kes seda soovivat teha. Miks ei soovi-
nad siis oma eesti keele oskust parandada? Kui kirju-
tasin sellesisulise ingliskeelse (et kõik aru saaksid)
artikli *Kiil-i*'le,* peeti seda liiga pikaks. Ilmselt
ei meeldi ka neile kriitika, kui see täppi läheb. See
on kurb.

Lõpetan siiski rõõmsamal toonil. Just Vabariigi aasta-
päevaks selgus, et Melbourne'is on leitud 10 eesti
keelt õppida tahtjat, mis võimaldab ka seal laupäeva-
keeltekooli sisse seada.

Eesti
keelest
Rootsis
(lk.7)

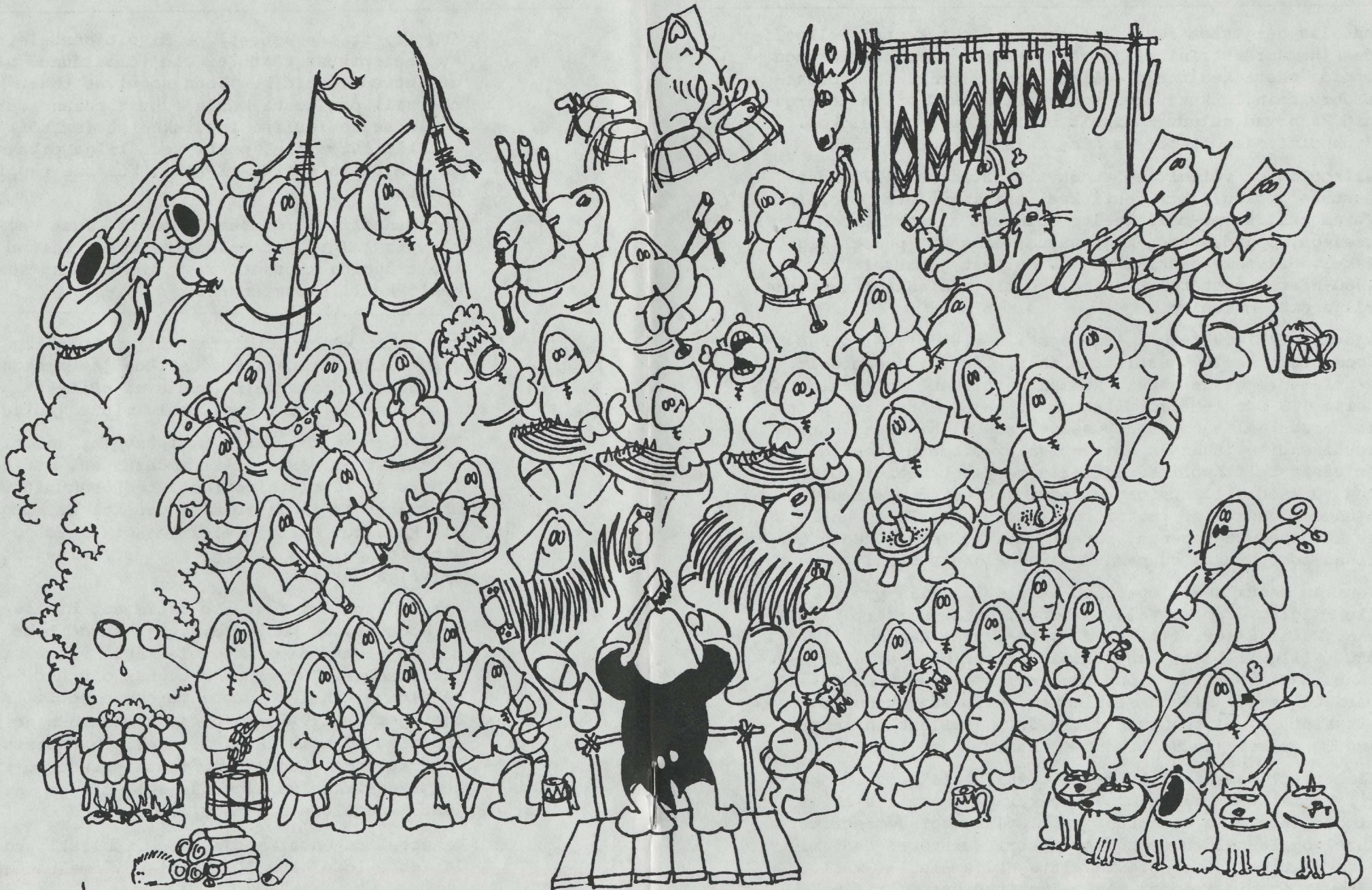
sutatakse kõnes ja kirjas kõigis inimlikes seostes, kõi-
gis kultuurilistes, teaduslikes ja ühiskondlikes funkt-
sioonides. Nende hulka kuuluvad näiteks inglise, saksa,
prantsuse ja hiina keel, kuid mitte ladina keel.

Ehk tuues näiteid meie argipäevast, leiab eesti keel ra-
kendamist niihästi liiklusmäärustes, usutalitustes, raa-
linduses, resolutsioonides, töökohakuulutustes, ristsõna-
mõistatustes ja laulutekstides kui ka koogiretseptides.
Nii kaua kui eesti keelel on kõik need ja teisedki funkt-
sioonid, pole ta millegi poolest teisejärguline ega ole
ka välja suremas.

Ja nii kaua kui tuntakse aktiivset huvi eesti keele vas-
tu Rootsis, on ka loota, et jätkuvad need eesõigused,
mis me oleme oma emakeelele kätte võidelnud kehtivas koo-
lisüsteemis. Võrreldes praegusi olukordi varasematega,
täheldame kindlat suunda paremuse poole. Kui palju oleme
ajavahemikul 1945 - 80 üldse kaotanud nendest eesti keele
õppimise võimalustest, mis meil on Rootsis pikemat või
lühemat aega olnud? Minu teada piirduvad tagasilöögid
nelja eestikeelse algkooli sulgemisega majanduslikel põh-
justel paguluse algaastail.

Vahepeal on eesti keele asend tublisti tugevnenud eesti
lasteaija loomisega Stokholmis, võimalustega paar tundi

*Toome selle kirja järgmises numbris.

Ulu 81

Muinas-Eesti & Soome Sugu Rahvamuusika Rahvuslik Natsionaal Rahvapillide Orkester
„Meielsioma Est-ohoh-oonia“

nädalas harjutada eesti lastega emakeelt rootsi eelkoolides (hemspråksträning) ja võimalustega sama tunniarvuga õppida eesti keelt algkoolist gümnaasiumini (hemspråksundervisning), kusjuures rootsi riiklikud või muud organid kannavad kulud. Endiselt püsivad meil oma algkool Stokholmis ja Göteborgis ning täienduskoolide võrk.

Ülikoolis on võimalused tunduvalt paranenud 1970-ndate aastate jooksul, kui eesti keel sai iseseisva õppeliini. Varem tuli soome-ugri keelte õpinguid alustada soome keelega, õppides seda kogu aasta, enne kui pääses ligi fakultatiivsele eesti keelele. Sellest johtuvalt jõudis 1960-ndatel aastatel Lundi ülikoolis mõni üksik eestlane välja oma emakeeleni.

Ajavahemikul 1971-80 on aga eesti keele õpilasi olnud Soome-ugri keelte instituudi matriklis 175 (peamiselt eestlased, aga teisedki, kellel eesti keel on peaaineks), neist 110 Lundi-Malmö piirkonnast ja 32 Göteborgi piirkonnast. Selles õppetegevuses ei saa ülehinnata instituudi endise juhataja dotsent Valev Uibopuu teeneid. Ta on väsimatult hoolitsenud selle eest, et tõesti kõik, kes võiksid olla huvitatud eesti keelest õppeainena, on saanud pidevat informatsiooni kursustest. Ta on neile ka ise õpetust jaganud, pärast seda kui eesti keele tunniandjad õpetajad on pannud aluse algkursustel.

Seni on eesti keelt õpetanud Lundi ülikoolis prof. Julius Mägiste, dots. Valev Uibopuu, dots. Herbert Salu, mag. Helmi Eller, fil. kand. Eeva-Merike Kangro, fil. mag. Pillemai Laas, mag. Salme Tammert ning allakirjutanu. Aastaid kestnud õppetegevus on andnud silmapaistvaid tulemusi. Nii on eestlastest kolm saavutanud doktorikraadi, üks litsentsiaadikraadi, 7 õpilast on sooritanud 60 punkti ja 39 õpilast 40 punkti.

Käesoleval semestril toimuvad eesti keele kursused kõigil kolmel tasemel, s.o. 60 punktini, ja selles asjas ei ole ette näha muudatusi eelolevaks sügissemestriks. Uutel õpilastel tuleb sügissemestri kursustel osalemiseks esitada vastav sooviavaldus hiljemalt 15. mail. Lähemat informatsiooni annab Institutionen för finsk-ugriska språk, Box 7018, S - 22007 Lund, tel. 046/107601 ja 107602.

Pisikesex keeleaasta-pühendusex

Lex K.
La Sex

Eesti keel on puha sex –
sex et jääxid eestlasex:
omasex ja kodusex,
kalevisex, karusex.

Refr.: Unisex teeb unisex,
alatisex uimasex!

Eesti asi tudisex,
keel kui lähex pudisex,
muidumehed muulasex,
lapsed lausa laplasex.

Õigekeelsex õppusex
(õvasex, ei rõivasex,
rahvakeelsex roppusex)
vaja „MEETOD MULTIPLEX“.

Harjutusex ainasex,
olmelisex ollusex,
ulmelisex hullusex
saagu sulle KEELEPEX!

Imposantsex seadusex,
mis ei paadu peatusex,
impotentsex teadusex,
olgu meile EESTI KEX!

Väliseesti veetlusex,
expansiivsex eestlusex,
panglobaalsex paistusex
ongi Rootsis MISOMEX.

Parteipoolsex panusex
(vainusex või väljasex,
võisex või ka õlisex)
jäägu saada suugi sex.

Eesti asi susisex,
keel kui muutux musisex,
olex suus sul suisasex –
homsex kui ka tänasex!

Ex?

ulatuslikult. Eriti on märgata rõhu kandumist praeguste olude kirjeldamisele kodumaal. Praegu toimuva selgitamisele. Praeguse ülekohtu esiletoomisele. Meenutagem vaid aktsioone, mis on ette võetud seoses Jüri Kuke ja teiste õigusenõudjatega. Meenutagem noorte panust neis asjus. Noorte panust BATUN-is. Mõelgem paguluses kasvanud autorite teostele seoses Eesti ja Baltikumi olukorraga, mis on avaldamist leidnud õige mitmes keeles. Seoses nooremate inimeste ligitõmbamisega on muutunud asjalikumaks ka mõningate keskorganisatsioonide tegevus, eriti USA osas. Rohkem tutvustamist ja selgitamist, vähem oma õiguste rõhutamist, mis eemalseisjale harva head muljet jätab.

Asjalik tegevus Eesti tutvustamiseks pole muut. Pole nüüd, polnud enne. Ja see on kõik, mida me teha saame. Müüdiks võib küll nimetada väidet, nagu oleks pagulaskond ulgumaile saabunud nimelt selleks, et „välisvõitlust“ pidada.

Kuidas sõna „välisvõitlus“ säilitamisega on — ja mida see sõna üldse tähendab — on iseküsimus. Aga see ehk polegi nii väga oluline. Oluline on see, mida tehakse.

H.S., Philadelphia

J.S. Stockholmist heidab AK-le (4-5/80) ette Ignatsi „koeranaela“ sissevõtmist kaks numbrit varemini. Ta heidab Ignatsile ette „anonüümseid kallaletunge“.

Lugesin süüdistatavat uuesti. Kuigi Sotckholmi telgitagused pole peensusteni tuttavad, näib mulle siiski, et kuigi I. ei nimeta kuupäevi ja kellaaegu, ometi on isikud ja juhud lehelugejatele üsna tuttavad ja anonüümses kallaletungis süüdistamine ei näi õigustatud olevat.

Tundmata J.S. allkirja omanikku, peab käima tema kirja järele. Selle sisu paljastab just seda, mille üle Ignats muret tunneb. Tuleb nõustuda, et „välisvõitlus“ pole kuigi täpne nimetus sellele, kuhu see silt pannakse, raske aga on leida mingit moraalset õigustust mõttelaadile, et olukord praegu Eestis on normaalne ja et Eesti olgu ainukene maa, millele vabadust nõuda ei tohi. J.S. kirja vii-

mane lõik tõstatab küsimuse: kui seegi nn. välisvõitlus on tabuu (solvab ju Nõukogude suurvõimu), mis otstarbel pruugib siis keegi end sellega vaevata, et „väliseestlasi grupina koos hoida”? See ei aita ju isegi Eestimaale sõidu grupiviisa hankimisel.

E.A., Toronto

Olen AK-lugenud nr. 1 peale. Tehke ikka edasi! Ma arvan, et samas suunas. Võiks olla rohkem artikleid (ja loomulikult originaalkeeles) nagu Tim Bates'i oma, s. t. meie asukohamaade päriselanike muljeid meie asjandest. Ma usun, et meile on vaja teada, kuidas muud meie tegemisi hindavad.

L.P., Scarborough, Ont.

... Lisan ka huvi pärast eestikeelse tõlke oma kirjutisest *Küü-iile*, mille ingliskeelne tekst on tagasi lükatud *Küü-ii* poolt. ...

T.S., Sydney

Aja Kiri meeldib selles suhtes, et ta pole poliitiline, kajastab kodumaa sündmusi — ja et tal on soov meiega sidet pidada, „tunnistab meid ka inimesteks” ... Tundub ju, et osa ajakirjandust teil seal mõtleb, et me nagu polekski ...

K.J., Eesti

Olen küllaltki AK-d lugenud viie aasta jooksul. Ikka edasi teha! Luulet võiks rohkem olla, lühiproosat ka. Põhiliselt eesti keele peale jääda, aga kui näiteks mõni noor kirjutab hea luuletuse inglise keeles, siis peaks ka selle ära tooma.

U.K., Don Mills, Ont.

Mulle meeldib AK mitmekesisus: muusikat, kultuuri, sotsioloogilisi publikatsioone ... Sellessamas suunas võib edasi teha. Kasulikud on ka „Teated” numbri lõpus. Üldse on väga huvitav kuulda, mida eestlased mujal (näit. Austraalias, Rootsis) teevad. — Üks asi, mis mind segas, oli Tim Bates'i kirja ja selle puhul tekkinud poleemika tase (kriitikat väljastpoolt võiks ju mõnikord olla, aga mitte hulgaliselt).

P.K., Toronto

Walter
Rand

Taavo Virkhaus toob esile oma ettekandes kultuuri mõis-
tega seotud keeruliste küsimuste üle (KLENK 80, AK 28)
mõnegi mõtte, mis vääriks toetamist. Kuna ta ühtlasi
oma ideede avaldusvormiga taotleb mõttevahetust avaldatu
üle, siis ühena kirjutises mainituist võtangi sõna.

Ettekanne koosneb tema vaadetest meie ühiskonna kultuu-
rises suhtumise kohta, ettepanekutest kultuuri definee-
rimiseks, kriitikast, mis pole selgesti kellelegi suuna-
tud, ja meie teadlaste ja kultuuri oletatavate vahekor-
dade hinnangust.

Algan sellega, milles nii vaadetelt kui kriitikalt sel-
gesti ühtume, esitades kaks tema kõige olulisemat mõte-
terida (kärbete näol) ja toetades teda viidetega oma
sõnavõttudele (samal viisil). Iga täielikum esitusviis
ja võrdlused viiksid liiga pikale.

Esimene mõtteseos:

T.V.: *kultuur maksab raha ... rahade korjamine ... ei to-
hi jääda loovate inimeste enda tööks ... lugejate laia-
lipillatus (on) kirjastajatele majanduslikuks problee-
miks ... ja muu selles seoses.*

Mina: *Organisatsioonide peamiseks ülesandeks on ... kul-
tuuriühiskonnale majandusliku tugevuse loomine (Trent
77, vrd. AK 12:12j). Kultuuriliselt defineeritud ühis-
konnas peaks poliitiline süsteem tõsiselt teenima kul-
tuurilist süsteemi (Metroo teine raamat). Loova tuumiku
funktsioneerimine nõuab energiat (füüsilist, majandus-
likku, motiveerivat), mis peab tulema ... ühiskonnast.
Sealjuures pole juhuslik pausus kaugeltki küllaldane ...
kultuuri pidevaks edendamiseks ... ainult teadlik ja or-
ganiseeritud tegevus loova tuumiku toetamiseks ja ergu-
tamiseks võib kindlustada ... kultuurivoolu (MÜ 80, aval-
damisel: Mana 47).*

Nõustume ka teises olulises seoses:

T.V.: *... peame hoiduma meie kultuuri vahikoertest ...
kes meid katsuvad „kultuurselt puhtad“ hoida ... tsensuu-
ri taotledes ... kõige tähtsam asi meie kultuurile siin
mandril on see, et ta on VABA ja muu selles seoses.*

Mina: ... loov isik ... ei oota käsku ega hooli keelust, kuid vajab vabadust ... rippumatuse vaim ... on loomingu eeltingimuseks ... (Metroo teine raamat; AK 19); (rahvuskultuuri iseloom) on seotud keerukate tunde- ja väärtussüsteemidega, mida ühe rahva poeedid ja taidurid väljendavad paremini kui selle poliitilised ja ühiskondlikud juhid (Mana 42); et (rahvus-) kultuur püsiks, uueneks ja kasvaks ilma traditsioonide kesta sulgumata ja end teistest kultuuridest kartlikult isoleerimata (MÜ 80; avaldamisel: Mana 47).

Kasutasin eespool ühes katkes loova tuumiku mõistet. Autor, lihtsalt eksitusest, omistab mulle kultuurituuma mõiste esitamise ja kasutab seda seoses Austraalia taime-
dega ja ajus keerleva sümfooniaga. Ma pole seda mõistet loonud ega oskaks seda kergesti formuleerida. Kui nõutakse, asetaksin ehk keele kultuurituuma kõige olulisemaks teguriks. Mu esitatud loova tuumiku kontsept sümboliseerib neid isikuid mingi rahvuse ühiskonnas, kes on võimelised kultuuri ja sellega seoses ka rahvuskultuuri loominguliselt edasi viima, täiendama, tõlgendama ja asjatundlikult säilitama. Meie loovasse tuumikusse kuulub seega ka helilooja ja dirigent Taavo Virkhaus.

Nõustun, et kultuuri ei saa „valemitesse panna“, aga teooriatest kultuuri kohta ei pääse ja sellega tegelevad mitmed ühiskonnateadused. T.V. väidab, et küsimuste keerulisus võib sellest isegi suurenedä. Teatavatest kriteeriumidest lähtub aga ka tema ja ka definitsioonid on „võrrandid“. Viimaste käsitlemises on meil aga erinevaid eelistusi.

Sõnal „kultuur“ on mitmeid rakendusest tingitud tähendusi. Millised neist on kõige sobivamad T.V. poolt tõstatatud küsimuste käsitlemiseks?

Sõnaraamatust lähtudes esitab ta maailmakultuuri (Shakespeare jne.) ja omakultuuri (metsaülikoolid, verivors-
tid jm.) mõisted. Nendelt on aga kerge libiseda selliste rahvapäraste kultuuritõlgenduste juurde, mis võivad põhjustadagi T.V. poolt taunitud nähteid. Tema väärtushinnangutega seotud „võrranditest“ võib nimelt kergesti

jõuda ka kõrgkultuuri ja madalkultuuri mõistete juurde (Eestis vanasti vaieldi palju tsivilisatsiooni ja kultuuri väärtusvahede üle) või isegi katsele kasutada kultuuri mõistet vaid kunstide sünonüümina.

Näiteks on muusika üks kultuuriavaldus väga paljude teiste hulgas, mis kõik kokku süsteemina moodustavad kultuuri, nagu maakera on üheks ühikuks päikesesüsteemis. Kui aga sünonüümselt ütelda, et muusika on kultuur ja muusikasõber on kultuurisõber, siis võiks ka jätkata, et verivorstihuviline on kultuurihuviline ja et maakera on päikesesüsteem. Sel teel jõuab ka rahvuskultuuri ja rahvuskunstide võrdsuse juurde ja tee väärtushinnanguteks ja võistluseks on vaba.

Kvaliteet kunstides on ju oluline, sellega võisteldakse ja seda „möödetakse“ arvustajate, õpetlaste ja auhindamiskomisjonide poolt. Sünonüümse tähenduse kaudu jõutakse aga sellest ka kultuurilise, eriti rahvuskultuurilise võistlustahte juurde. Muretsetakse selle üle, kas meil kultuuri on, nõutakse loovatelt jõududelt rahvuskunsti ja kiputakse võistlema teiste rahvustega kultuuri kõrguse küsimustes. Need on T.V. poolt taunitud nähted, kuid nende lähtealuseks on meie ühiskonnas juurdunud kultuuri tõlgendus.

Eelistatavam on lähtuda ühiskonnateaduste objektiivsetest ja emotsioonivabadest definitsioonidest, mis on vastuoludeta kasutatavad laiade probleemistikkude käsitlemiseks. Kultuur, ühe inimloomingu alaosüsteemina (eraldades seda teistest, eri nime kandvatest süsteemidest, poliitilistest, majanduslikest, tehnoloogilistest), sisaldab nii kõrget kui madalat, head ja halba, kõrgeid kunste ning halbu kombeid jm. Pole ühiskondi kultuurita, kuid on selliseid kultuurilisi erinevusi (näiteks keeled), mis aitavad teha teatava ühiskondliku integratsiooni (näit. rahvuse) äratuntavaks teiste hulgas.

Rahvusele omapärased kultuurielemendid määritlevad rahvuskultuuri ja võimaldavad rääkida rahvusühikonnast. Omapärasusi võib esineda kõigi kultuuriavalduste juures, kunstid, kombed, keel ja teadused kaasa arvatud. Rahvustunnuseid on aga väga vähe moodsal teadusel, valdavalt

aga rahvuskeelel. Raske oleks avastada inglise keeles kirjutatud uurimuses Austraalia taimede kohta eesti kultuuri tunnuseid, kuigi autor oleks eestlane (aga kas pole küllaldaseks väärtuseks, et meie ühiskonnas on selleks võimelisi inimesi?).

Esitatud definitsioonidest tuleneb kaks olulisemat järeldust. Esiteks: rahvuskultuuridega ei saa võistelda. Omapärasusi on väga paljudel aladel ja kõigile neile ei saa kergesti vasteid leida mõnes teises kultuuris, et võrdlusi teostada (ja mis on omapärasuse mõõt?). Teiseks: taiduritelt ei saa nõuda rahvuslikku loomingut. Ükski kultuuriavaldus, isegi keel mitte, ei kuulu *tervikuna* rahvuskultuuri omapärade hulka, vaid nad omavad mitmesuguseid omapära tunnuseid. Uusloomingu puhul pole lihtne sellele külge pookida mingeid traditsioonilisi omapära tunnuseid ja loojale võib see olla vastuvõtmatu. Tema töös võib aga väljenduda uus rahvusomapära, mis ühiskonnale pole kohe arusaadav või vastuvõetav. Aga ainult sellised uued omapärad viivad rahvuskultuuri edasi uute rikkuste suunas.

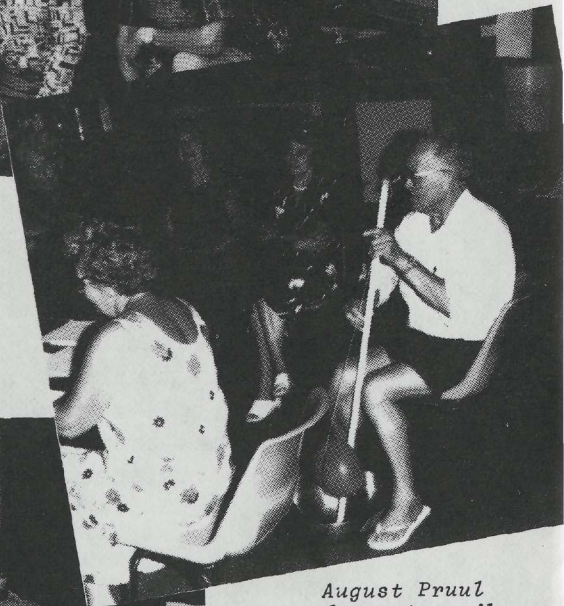
Kuidas suhtuda sel juhul „oma“ kultuuri? Vastus on (suheteliselt) lihtne. Intensiivne kultuurielu rahvusühiskonnas viib loominguliste tulemuste juurde, millele võime uhked olla (kui tahame), isegi kui neil tunduvad puuduvat rahvuskultuuri tunnused, sest see on ikkagi meie ühiskonna elujõu tunnuseks. Aga veelgi tähtsam: intensiivne kultuuriline elu ühe rahvuse ühiskonnas viib paratamatult niisuguste loominguliste omapärasuste juurde, mis muutuvad uuteks rahvuskultuuri tunnusteks, on lisaks traditsioonilistele ja erinevad loojate saavutustest teistes kultuurides. Põhjenduseks puudub siin ruum, kuid olen neid küsimusi puudutanud varem (*Metroo teine raamat*).

Nüüd pisut teadlastest. On õige, et nad on tihti väljaspoolt vaatlejad, ka kultuuri küsimustes. Taavo Virkhaus arvab, et meie loojad (kirjanikud jne.) kultuurist palju ei räägi (nagu ehk teadlased), ainult „laulavad nii nagu Jumal on neile noka andnud“. Oletame, et see nii on (kui-

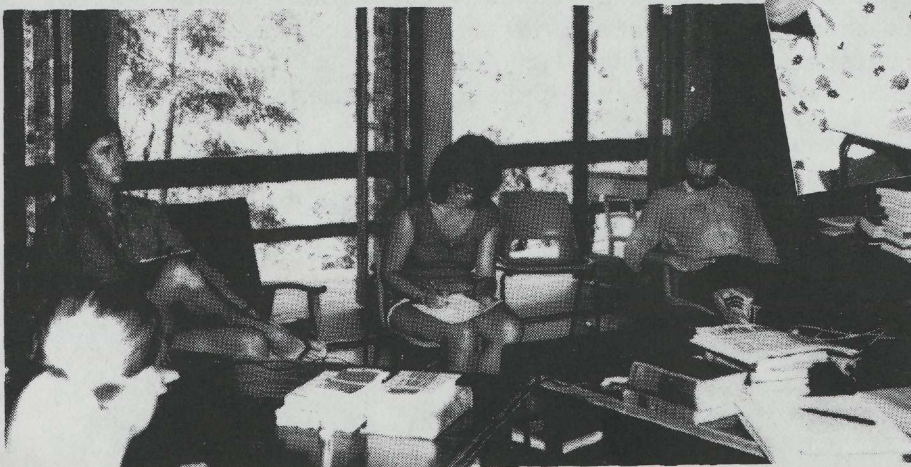

Tiiu Salasoo
fotod

Kümnenda MÜA
osavõtjad

August Pruul
demonstreerib
põispilli

MÜA täies
tööhoos (?)

KÜMNES MÜA

"MEIE KODU"

4. märtsil 1981

Kümnes Austraalia Metsaülikooli kursus toimus 20.–26. jaanuarini ilusas looduslikus miljöös Berringa laagris Sini-mägede jalal. Tegevuskava võimaldas osavõtjatel kuulata loenguid mitmel teemal, kasutada ja parandada oma eesti keelt nii kõnes kui kirjas, õppida koorijuhatamist ja muudki.

Keeletund peeti igal hommikul kahes rühmas Winifred Oseri ja Inno Salasoo juhtimisel. Tunnis õpetati grammatikat, harjutati lugemist ja sooritati tõlkimist ja muid kirjalikke ülesandeid.

Kirjalikku tööd tehti ka mag. Tiiu Salasoo poolt esitatud „MUINASJUTU-MAAILMAS“. Selle tegevusringi eesmärgiks oli äratada osavõtjate latentseid talente loovaks kirjutamiseks, mida püüti saavutada kirjalikkude harjutustega, kus tuli kirjeldada nii väljendusrikkalt kui võimalik. Mõned ülesanded olid:

Siduda silmad tunniks ajaks kinni ja siis kirjeldada, kuidas tundub olla pime.

Vaadelda ja huvitavalt kirjeldada midagi väga tavalist.

Kirjeldada teist osavõtjat, kelle nimi loosiga saadud, rõhutades selle inimese isiksust, kõnelemist ja iseäralikke kombeid enam kui tema väljanägemist. Hiljem püüti arvata, keda oli kirjeldatud.

Ilmnes, et loovaks kirjutamiseks peitus annet mitmes osavõtjas.

Üheks peategevuseks, mis kestis mitu päeva, oli KOORIJUHTIMISE SEMINAR. Selle tegevuse kordasaatjateks olid August ja Meta Pruul Adelaide'ist. August Pruul, tuntud helilooja, orelikunstnik ja endine koorijuht, käsitles peapunkte koori juhatamisel, mida kohalolevad koorijuhid said kohe rakendada osavõtjatest moodustatud laulukoori kallal. Tuntud sopran ja koorijuht Meta Pruul pidas loengu teemal „HÄÄLE MOODUSTAMINE“. Ta

esitas hääleharjutusi ja õpetas, kuidas lauldes tuleb hingata ja keha hoida. Toonitas, et on väga tahtis iga nooti hoolikalt laulda ja hingata kooskõlas lüürilise lausega.

Koorijuhtimise seminaris esitati ka lühiettekandeid. Eili Annuk rääkis koorilaulu literatuuri valikust ja võimalustest, väites, et repertuaari valik on mõjutatud kahest tegurist: nootide kättesaadavusest ja koorilauljate võime-test. Nentis, et vajaksime ülemaailmset muusikakeskust, kuhu heliloojad saadaksid oma uudisloomingu ja kust koorid saaksid seda omandada. Lühi-ülevaate välis-eesti koorilaululoomingu arengust esitas Nony Salasoo. Ta mainis, et lisaks patriootilise ja mälestusliku sisuga lauludele, mida komponeeriti rohkemvõimeliselt peale sõda, on aastate jooksul ilmunud ka eleeegilisi laulukesi, laule rahvalaulede motiividel ja kantaate. Kuulsateks heliloojateks on kujunenud mitmed koorijuhid, näit. Roman Toi ja August Pruul, kelle looming on rikastanud välis-eesti koorirepertuaari ülemaailmses ulatuses. Lembit Suure ettekande teemaks oli „NÕUKOGUDE EESTI HELILOOJAD“. Ta käsitles kahe Kodu-Eesti kuulsama helilooja Gustav Ernesaksa ja Veljo Tormise loomingut, esile tuues nende kahe komponisti stiililist omapärasust. Ernesaksa töid iseloomustab konventsioonaalne meloodiline sujuvus, millele ilmeks kontrastiks on Tormise muusikaline avangardsus.

Eesti rahvamuusikat käsitles August Pruul kahe loenguga: „EESTI RAHVA PILLID“ ja „REGILAUUD“. Neid loenguid rikastati lindistatud pillilugudega ja regilauludega. Kohalolevatest materjalidest oli hr. Pruuli võimalik kokku seada põispilli, mille saatel vee-deti tore õhtu regilaulude laulmisega.

Erik Holmi loengu teemaks oli „EESTI PULMAD”. Ta kirjeldas kombeid seoses mõrjsa valimisega, kosjadega, pulmade ettevalmistusega, laulatusiga, pidutsemisega ja pulmade lõpetamisega.

Dr. Inno Salasoo esitas kaks loengut. Ühes — „NÕIDUS” — ta kirjeldas eesti jahimeeste ebauske hea jahisaagi saamiseks. Teises loengus „EESTI RAVIMTAIMED AUSTRALIAS” kõneles ta sellistest taimedest, mida leidub nii Eestis kui Austraalias ja milliste koort, mahla, õisi või õietolmu kasutati Eestis häirete ja haiguste ravimiseks.

Mag. Nony Salasoo käsitles teemat „MEIE ja NEMAD”, väites, et vahe-tegemine, millest kujuneb „üliinimese” mentaliteet, olgu see nähtav rahvuste, maakondade või isegi sugukondade vahel, on tingitud inimloomusest. Võõrast peetakse ikka veidi imelikuks ja tema suhtes tuuakse ette selliseid negatiivseid omadusi, mida ei taheta enda juures näha või tunnistada. Näit. „NEMAD on rāpased, ihnsad, lollid ja valelikud, MEIE oleme seevastu puhtad, virgad, targad ja ausad.”

Arutus teemal „TEISITIMÖTLEJAD” oli ajakohane, informatiivne ja ergutas elavat diskussiooni. Seda arutlust peeti kahel päeval Arnold Piirsalu, Eili Annuki, Sulev Kalamāe, Tiia Raudma ja Lembit Suure sõnavõttude põhjal.

Arnold Piirsalu jagas kuulajaskonnaga mälestusi Nõukogude Liidu poolt korraldatud küüditamistest, mida ta oli ise läbi elanud.

Eili Annuk rāakis Nõukogude Liidu poliitvangide ja teisitimötlejate praegusest olukorrast. N. Liidu poliitvangilaagris asuvat praegu 5 miljonit orja (Jūri Lina andmed). Kõneleja nentis, et eesti poliitvange saavad väliseestlased toetada nii hingeliselt kui majanduslikult kirjade kirjutamisega ja pakkide saatmisega vangidele ja nende omastele.

Tānapāeva Eestis esineb vabadusvõitlus ja Nõukogude Liidu võimule vastu-panu mitmel nāol: sini-must-valgete lippude heiskamisega 24. veebruari, kūūnalde sūūtamisega Kuperjanovi haul ja massdemonstratsioonidega. Sulev Kalamāe kirjeldas pealtvaataja seisukohast õpilaste massdemonstratsioone, mis toimusid Tallinnas 22. septembril ja oktoobri alul mōōdunud aastal.

Tiia Raudma andis lähema ülevaate 40 eesti kultuuritegelase avalikust protestkirjast, mis on lāhetatud „Pravdale” ja okupeeritud Eestis ilmuvatele ajalehtedele „Rahva Hāāi” ja „Sovetskaja Estonia” (kiri avaldatud MK-s 7. jaan. 1981). Selle kirja tõlkimine inglise keelde, nii et seda oleks võimalik avaldada kohalikkudes ajalehtedes, viidi lābi keeletunnis.

Lembit Suur arutles, kas nimetus „teisitimötleja” ehk „dissident” kehtib demokraatlikus olukorras. Ilmnes, et selliseid isikuid, kellel on „riigivastased” vaated, ei saa demokraatlikus sūsteemis dissidentideks nimetada, kuna demokraatlikus riigis ei eksisteeri muutmatu poliitiline ideoloogia, mille alusel kehtivad sāādused takistavad vastaste tegevust.

Teine arutus toimus Eili Annuki juhendusel. Arutluseks juhtnōõre võeti 1977. a. Allan Pensa poolt esitatud ettekandest „KUIDAS TUTVUSTADA EESTIT?” Pensa rõhutab, et Eesti ja eesti probleemid ei ole küllalt tuntud lāänemaailmas, ja nendib, et vajaksime efektiivsemaid meetodeid Eesti tutvustamiseks. Lābi-rāākimisel tehti ettepanek, et võiksime Austraalia pealinna raamatukogudes korraldada Eestit tutvustavaid raamatute, kāsitōōde ja rahvarõivaste nāitusi. Inglisekeelseid voldikud Eesti kohta võiks levitada sellistel nāitustel või ka muul viisil. Eestit kirjeldavate ingliskeelsete raamatute annetamist kohalikele ja ūlikoolide raamatukogudele soovitati jātkata.

Kuulsast eesti kehalise kasvatused-
lasest Ernst Idlast rääkis Hulda Kuusik.
Ta kirjeldas Idla võimlemistehnika aren-
gut ja selle omapära.

Keeleteadlane Winifred Oser tutvus-
tas kaasaegse eesti kirjaniku Arvo Mägi
teoseid. Näitepalade ettelugemise kaudu
ilmnes Arvo Mägi elav, värskendav
kirjutusstiil ja huvitav ainekäsitus.

Kodu-Eesti kirjanikku Arvo Valtonit
tutvustas Tiia Raudma. Ta andis lühi-
ülevaate Valtoni elust ja tema teostest.

Lembit Salasoo loengu teemaks oli
„Eestlased luurekirjanduses“. Ta käsiti-
les John Le Carré romaani „Smiley's
People“ ja Einar Sandeni romaane, kus
peategelastena esinevad eestlased. Ta
vaatles kriitiliselt peategelaste reallik-
kust ja kirjeldatud sündmuste ajaloolist
täpsust.

Olev Salasoo esitas katkendeid Jolle
Fardo heliplaadilt „Kuuldumusi liblika-
väljade puhkemisest“. See helipõimik
koosnes laulust, luulest ja muusikalistest
paladest, mis olid väga huvitavalt kokku
seatud. Tervikuna imponeeris see teos
kõigile pealtkuulajatele.

Olev Muska tutvustas elektroon-
muusika aparatuuri, demonstreerides
mitmesuguste helide moodustamist.
Lindistatud näited täiendasid ta seletust.

Mag. Leo Karlovi loengu teemaks oli
„Filosoofiline pilk füüsikale“. Kuulsate
teadlaste ütluste kaudu näitas ta, kuidas
vaatepilk teadusemaailmas teoreetilisele

füüsikale on muutunud. 19. sajandil
peeti teoreetilist füüsikat absoluutseks
tõeks. Tänapäeval väidetakse, et teo-
reetiline füüsika koosneb vaid inimõis-
tuse poolt ehitatud „mudelitest“, millel
on olemas sisemised raskused ja millised
peegeldavad loodust ainult osaliselt.

Teemal „KOSMEETILINE KIRUR-
GIA“ rääkis Lea Holm. Ta kirjeldas
kaasasündinud ja õnnetustest tulenenud
kirurgilist korrigeerimist ning seletas,
millist tehnikat kasutatakse vanadusest
tingitud muudatuste parandamiseks.

Vello Annuk korraldas väga õpetliku
tegevusringi: „KUI AUTO KÄIMA EI
LÄHE . . .“. Ta rõhutas eriti akumu-
laatori klemmide oksüdeerimisproduk-
tide eemaldamist ja jagaja korrasholdu.

Õigusteadlane Jaak Peedo juhendas
arutlust teemal „PÕHIKIRJA KOOS-
TAMINE“, mille raames ta põhjendas
ajakoostatud „The Estonian Australian
Association of N.S.W.“ põhikirja legaali-
set koosseisu.

Tiia Raudma korraldusel toimus
viimasel õhtul kireva eeskavaga pidu.
Andekad mü-lased esitasid laule, luulet
ja naljanumbreid. Õhtu lõppes mõnusa
koosviibimisega.

Usun, et sisuka tegevuskavaga X MÜA
kursus pakkus kõikidele osavõtjatele
kasulikke teadmisi ja tihendas omavahe-
list sõprustunnet.

SIIRI-EPP IISMA.

gi ajakirjandusest teine mulje jääb), siis vastaksin, et lind laulab ka, aga ise ei tea ta oma nimegi, selle annab talle väljaspoolt vaatleja, ornitoloog.

Teadlased mitte ainult ei vaatle, vaid ka mõtlevad, seostavad, piiritlevad, liigitavad, üldistavad (pole lihtne!), ehitavad instrumente ja katsetavad, loovad hüpoteese ja teooriaid, millede abil universumit ja inimest selles ehk paremini mõista. Kui on vaja ja võimalik, siis mõõdetakse, sest kvantitatiivsel informatsioonil on oma eelised (seda kasutab ka T.V.), kuid teadlased teavad ka mõõtmise piire ja õunu ning apelsine ei aja nad segi, sest seda takistavad dimensiooniteooria algelised printsiibid.

On laiu interdistsiplinaarseid probleemistikke, mis tervikuna ei mahu ühegi ala piiridesse. Ka kultuur on selline. Nendega tegeledes liiguvad teadlased tihti väljapoole oma kitsama eriala piire, või õigemini: rakendavad oma eriteadmisi uutele probleemidele, mis näiliselt asuvad mõne teise ala piirides (vedelike mehaanika tegeleb praegu vereringvoolu probleemidega arstiteaduses jne.). Uue loojad teaduses on tihti „isehakanud eksperdid“, nagu seda on tihti loojad kirjanduses ja kunstides, ning nagu need, nii seavad ka teadlased endile ise ülesandeid, ootamata käsku ja hoolimata keelust, kuid eelkõige vajades selleks vabadust.

Loomingu küsimustega tegelejad (nende seas ka psühholoogid, bioloogid jt.) on arvamisel, et loominguks lähetekohad kunstides, teaduses ja tehnikaaladel pole nii erinevad kui ehk arvatakse. Viimasel ajal rõhutatakse tihti loova koostöö vajadust erinevate alade vahel, et vastastikuste mõjude kaudu rikastada loominguks tegevust kõigil aladel. Paraku pole see lihtne suurtes ühiskondades, kus erinevate alade esindajad vähe võimalusi leiavad vastastikusteks kontaktideks (eraldatutena oma elukutselistes organisatsioonides). Selles suhtes on aga eelseid väikestel ühiskondadel, eriti neil, kelle kogu eksistents on olenev ainult nende sisemiste kultuurisidemetega tugevusest, kuna selle liikmed elukutselises, majanduslikus jm. mõttes on liitunud võõraste ühiskondadega. Seda oleme ka meie.

Meie väga erinevate alade esindajatel on põhjust kokku tulla ja kontakte luua seoses eestluse küsimustega, nii metsaülikoolides, kultuuripäevadel kui ka mujal. Sellest võivad kujuneda vastastikused üksteise mõistmised ja sõbrused, milliseid on vähe suurtes ühiskondades. Ka sellest võib kujuneda rahvuskultuuriline omapära, mis on olematu suuremate rahvaste juures.

Hoolitsegem selle eest, et sellised kontaktid ja koostöö jätkuksid ja et me ei eralduks asjatult erialalisteks rühmitusteks, teadlased siin, kunstnikud seal, majandusmehed kolmandas kohas, ning teisigi samal viisil, asjaosalised rahul oma üksteistmõistvas suletud ringis, kuid teadmatuses teistest.

Ka käesolev sõnavõtt, mõttevahetus Taavo Virkhausiga, on selline kahekõne erinevatelt erialadelt pärinevate isikute vahel. Lähtudes erinevatest kogemustest ja alustest jõudsimel paljuski samadele tulemustele. Eestluse püsimise üheks aluseks on intensiivne ja inimesi vastastikku rikastav kultuurivool.

TI PÄRTI MÄNGITI PÄRTI MÄNGI

*Mardi
Valgemäe*

Kümme päeva pärast seda kui Neeme Järvi juhatas Bostoni Sümfooniaorkestrit, mis esitas Eduard Tubina X sümfoonia, ning kümme päeva enne maestro poja Paavo Järvi debüüti löökpillidel New Yorgi Carnegie Hallis, mängiti 17. jaanuaril 1981 Lincoln Centeris asuvas Alice Tully Hallis kaht Arvo Pärdi klaveripala.

Pärdi helendid „Variatsioonid Arinushka kosumiseks“ ja „Alinale“ esitas meie sajandi muusikale pühendund ameerika ansambli *Continuum*'i pianist Cheryl Seltzer. Kontserdi kava, mis hõlmas nii klaverisoolosid kui kahekümneliikmelise keelpilliorkestri ettekandeid ja mis läks raadio kaudu eetrisse üle kogu USA, koosnes eranditult N.Liidu avangardistlikust heliloomingust. Peale Pärdi klaveriliteratuuri esitati veel venelaste Alfred Schnittke, Sofia Gubaidulina ja Edison Denisovi ning ukrainlaste Leonid Grabovsky ja Valentin Silvestrovi

töid. Kavalehel iseloomustati helindeid kui N.Liidu uue muusika paremikku.

Tutvustades ameerika üldsusele *Continuum*'i kontserdi kava, kirjutas 11. jaanuari *The New York Times*'is Harlow Robinson pikemalt praegusest olukorrast N.Liidu muusikamaailmas ning tähendas, et eestlane Arvo Pärt elab nüüd Viinis. Enne lahkumist, märkis Robinson, peeti teda nõukogude muusika avangardi üheks tõusvaks täheks.

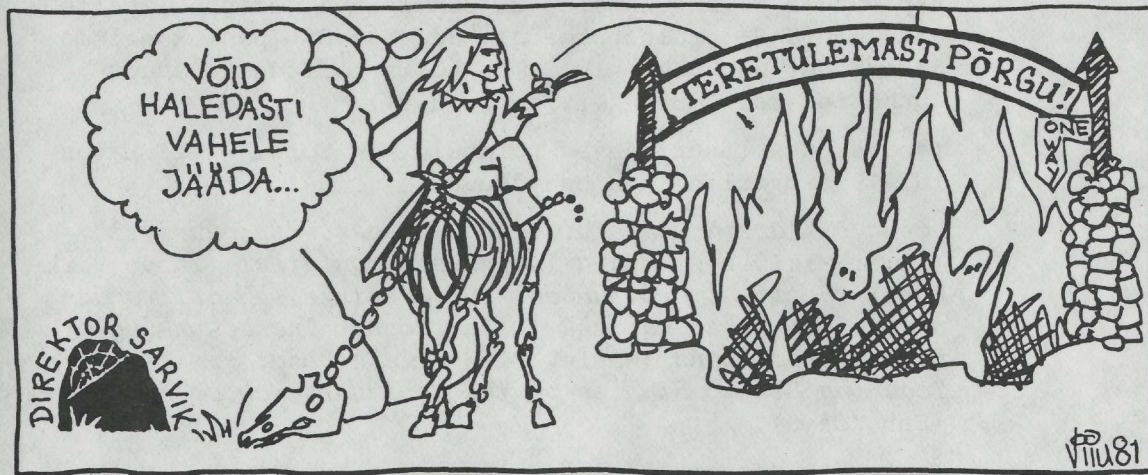
Täienduseks võime lisada, et Pärt (sünd. 1935) emigreerus 1980.a. jaanuaris. Kodumaal õppis ta Tallinna Konservatooriumis Heino Elleri juures ning pälvis tähelepanu 1958 klaverile kirjutet „Partitaga“. Kaas-aegse muusika festivalil Veneetsias 1964 saavutas ta laiema tunnustuse sümfoonilise muusikaga „Perpetuum mobile“. Londonis mängiti 1979 tema helindit „Cantus Benjamin Britteni mälestuseks“. Rahvusvaheline muusikakuulsus Gidon Kremer esitas möödunud aastal Pärdi viiulipala „Vennad“ nii Salzburgi muusikapidustustel kui New Yorgi Carnegie Hallis.

Pärt on seitsmekümnendiku teisel poolel ilmselt pöörand selja nii seeriamuusikale kui aleatoorikale ning kirjutab nüüd muu hulgas („Vendades“ näiteks esineb tugevaid romantismi sugemeid) keskaegsele muusikale omase ranguse ja lihtsusega. *Continuum*'i kontserdil oli see eriti märgatav „Variatsioonides Arinushka kosumiseks“ (1977), mille minoorne polüfoonia saavutas üllatavalt selge meloodilisuse. Veelgi lühem „Alinale“ (1976) jäi samuti helisema lihtsa, kuid ilusa lauluna.

Kava järjestus *Continuum*'i kontserdil asetaski õhtu muusikalise rõhu paratamatult Schnittke pingerikkale „Concerto grossole“. Seepärast oleks tahtnud kuulda mõnd tüsedamat Pärdi teost, ütleme näiteks tema „Credo“. Ent Pärdi vaevalt kümme minutit kestnud, kava alguses esitet klaveripalad ei kadund helitilkadena üle kahe tunni väldanud kontserdi muusikamerre, sest vastandina õhtu üldisele dodekafoonilisele ilmingule iseloomustas Pärdi helindeid lihtne, aga mõjuv lüürilisus.

PÕRGU VÄRAVAS

KAMUKA—POM—POM

Soome-ugri
sümposion

Eesti Kirjanduse Sõprade korraldusel (koostöös Toronto Ülikooli ja Soome haridusministeeriumiga) toimus 20.-22. märtsini Torontos ingliskeelne sümposion *Mythology I: Finno-Ugric Peoples and Their Beliefs*.

Avaõhtul näitas ja kommenteeris L. Mere filme *Veelinnu rahvas* ja *Linnutee tuuled* Olli Alho Helsingist. Loengud: *Mythology of Siberian Peoples* (Felix Oinas); *Mythology of Finno-Ugric Peoples* (O. Alho); *Shaping of a Nation – Lecture to mark 150th anniversary of Finnish Literary Society* (Michael Branch); *Finnish and Estonian Epics* (F. Oinas); *Old Wine in New Bottles – Kalevipoeg in Toronto* (Peter Such); „*Litany of Thunder*” by Veljo Tormis (Roman Toi); *What is New in Folklore and Mythology* (laudkonnaveustus).

Sümposionil tähistati Soome Kirjanduse Seltsi 150. aastapäeva ja Felix Oinas'e 70. sünnipäeva, mispuhul talle anti üle SKS-i mälestusmedal. Hea osavõtt pani kõnelema järgmisest sümposionist, mis võiks toimuda *Kalevala* juubeliaastal 1985. (Vt. VE 24.3.81)

Kultuuri-
päevad 81

Tänavused Kultuuripäevad toimusid New Yorgi Eesti Majas 16.-19. aprillini hea osavõtuga.

Loengud: *Ääremärkmeid viimase aja eesti kirjandusest* (Ilmar Mikiver); *Eduard Tubina sümfooniatest* (Taavo Virkhaus); *Betti Alveri luulest* (Urve Karuks); *Uuest romaanist „Tiiu kahel kaldal”* (Elin Toona); *The Debunking of Ethnic Traditions* (Wesley Fisher); *Estonia: Prototype for Teaching Ethnic Studies on the Secondary School Level* (Enn Kõiva).

Teater: B. Kangro *Üle jõe* (lav. Jaan Kuuse); Ed. Vilde *Side* (lav. Urmas Kärner); katkendeid eesti lavaklassikust (*Roosad prillid; Tabamata ime; Vaese mehe ututall*).

Muid üritusi: kontsert (*Eero Lagerstam, viiul, ja Erik Veski, klaver*); kunstinäitus *Valik 70ndate aastate Tallinna graafikat*; filmid *Veelinnu rahvas* ja *Linnutee tuuled*; valguspildid *Tahiti-Finland-Pittsburgh* ja *Estonia* (Priit Vesilind). (Vt. VES 2.4. & 7.5.81)

Loomingu-
päevad

Uutlaadi üritusena toimub Jõekäärul (Toronto lähedal) 23.-30. aug. *Looming 81* – „eesti rahvuskultuuri loomingu-päevad”. Kavas on ettekandeid ja isetegevust muusika, tantsu, teatri, kujutava ja fotokunsti, keele ja kirjanduse alalt. Informatsioon: tel. (416) 261 3563 / 291 2824.

Toim.
saadet

Freedom Appeals. No. 8, January - February 1981:32
(Center for Appeals for Freedom, Freedom House, 20
W 40th St., New York NY 10018). Lk. 3-8: *Open Letter from the Estonian SSR*.

Küü-ii. Estonian-Australian Bimonthly. No. 2, February 1981:32, A\$ 2.-; No. 3, April 1981:28, A\$ 2.-

Põhjala Tähistel. Nr. 15, (Toronto) 1981:58 („Soomepoiste" ajakiri.)

Silmapiir. Eesti Üliõpilaskonna Lundis ajakiri. 25. ak., nr. 7, aprill 1981:26.

Ilmunud
hvitavat

Eesti NSV rahvamajandus. Statistika aastaraamat 1979. ER, Tallinn 1980:356. Tr. 2500, kt. rbl. 1.80.

Eesti rahvakalender II. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi vlj., Tallinn 1981:292. Tr. 10 000, rbl. 1.10.

Emakeele õpetuse küsimusi VI. Koost. V. Maanso. Valgus, Tallinn 1979:128. Tr. 3000, kt. 35 kop.

The New Heaven and Earth of JAAN KAPLINSKI. POEMS. Selected and Translated by Ants Eert. Published by P.S.U. Poetry Committee, Box 751, Portland OR 97207, 1981:47. Br. U\$ 1.-

Mana. Nr. 46, Toronto 1979:80, br. C/U\$ 9.- (Saabus Toronto tellijaile veebruaris 1981.)

Kulno Olev, *Inglise - eesti - vene meresõnastik*. Valgus, Tallinn 1981:600. Tr. 8000, kt. rbl. 2.80.

Martin Ollisaar, *Väike lühendiraamat*. Valgus, Tallinn 1980:167. Tr. 40 000, kt. 85 kop.

Herbert Salu, *Kuhu päike ei paista*. Ühiskondlikke probleeme Eduard Vilde loomingus. Välis-Eesti & EMP, Stockholm 1981:155, kt. rkr. 85.-

J. Silvet, *Inglise-eesti sõnaraamat*. [1938.a. väljaande muutmata kordustrukk; 1207 lk.] Kt. U\$ 30.-, C\$ 36.-, saatekulud vastavalt 2.50 ja 2.85. Tellida: Symposia Press, P.O. Box 418, Moorestown NJ 08057 USA

University of Toronto
School of Continuing Studies

ESTONIAN (ADVANCED)

1981/82

EESTI KEEL EDASIJÕUDNUILE

Kursus on kavandatud õppijaile, kes soovivad täiendada oma teadmisi kõne- ja kirjakeele alal, eriti Toronto Eesti Seltsi Täienduskeskkooli lõpetajaile, aga ka kõigile muile, kes suudavad juba end eesti keeles väljendada.

Õppekavas on valitud kirjanduspalade lugemine, sõnavara ja grammatika analüüs (vormi- ja lauseõpetus), stiili küsimused ning mitmesugused kirjalikud ja suulised harjutused, mis taotleavad sonavara laiendamist ja väljendusrikkamat isiklikku keelepruuki.

Kursus toimub täies ulatuses eesti keeles, Tartu College'i ruumes (Madison Avenue sissekäik).

Instruktor: Vello Salo, tel. 265 - 2458.

Teisipäeviti, kell 19.30 - 21.30,

6. X - 8. XII ja 5. I - 9. III.

20 x 2 tundi, osavõtumaks \$ 125.-

Registreerimine: School of Continuing Studies, 158 St. George Street, Toronto

M5S 2V8, tel. (416) 978 - 2400,

ENNE 1. oktoobrit 1981 (maksimum 21 osavõtjat).

See kursus on korraldatud koostöös AABS-i Kanada komiteega.